

Беларуская

КРЫНІЦА

Палітычная, Грамадская і Літаратурная Газета.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
ВІЛЬНЯ, Людвісарская 1-19. (Wilno, Ludwiskarska 1-19)
Рэдакцыя адчынена ад 9 гадз. ран. да 4 гадз. веч.

Цэны абвестак паводле ўмовы.

Бел. КРЫНІЦА" каштуе на год—4 зл., на паўгода —
2 зл., на 3 месяцы — 1 зл. Заграніцу ўдвая даражэй.
ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ.

15-ыя ўгодкі „Крыніцы“.

(8.X.1917—8.X.1932).

8 кастрычніка сёлетняга году мінае роўна 15 гадоў, як у Пецярбурзе паказаўся на сьвет першы нумар „Крыніцы“. Пажыць беларускай часопісі 15 гадоў, гэта рэч сапраўды годная ўвагі. На добры лад юбілей гэты належала б адпаведна адсвяткаваць. Але дзеля таго, што цяжкі і галодны час наш ня спрыяе сьвяткаваньню, мы арганізоўваемся толькі да гэтага артыкулу, адзначаючы ў ім кароткую гісторыю нашай часопісі, робячы пару ўваг аб характары яе і падаючы толькі галаўнейшыя факты з яе жыцьця.

3 Пецярбурга „Крыніца“ ў лютым 1918 г. перанеслася ў Менск, дзе, на жаль, вышаў яе толькі адзін нумар; рэвалюцыйныя і акупацыйныя на Беларусі часы ня спрыялі правільнаму яе разьвіцьцю.

3 Менску часопісь наша перавандравала ў Вільню, гдзе ў жніўні месяцы 1919 г. паказаўся першы яе нумар. Лёс „Крыніцы“ тут ня быў лёгкай: даваліся ўзнакі труднасьці грашовыя, а так-жа і польская вайсковая цензура, якая дужа ўважна чытала нашу газэту і не шкадуючы чыркала яе чырвоным атрамантам.

Такі-ж самы незаздорны лёс пражывала „Крыніца“ і ў наступным 1920 г. І ў гэтым годзе „Крыніца“ „апякавалася“ так-жа вайсковая цензура.

Год 1921, час так званай „Сярэдняй Літвы“ ў нашым краю, прынёс „Крыніцы“ цалком неспадзяваны ўдар па ёй. Польскія ўлады „Сярэдняй Літвы“ за артыкул аб Віленскім Сойме (№ 32, 30.X.21) далейшы выхад „Крыніцы“ спынілі. „Крыніца“ шкодзіла польскім выбарам у Віленскі Сойм і затым гэтка спаткала яе доля.

У 1922 г., у верасьні месяцы, пасля далучэньня ўжо нашага краю да Польшчы, „Крыніца“ змагла паказацца на сьвет узноў. Год гэты абышоўся для „Крыніцы“ бязлікіх асаблівых здарэньняў.

Год 1923 прынёс „Крыніцы“ першую канфіскату адміністрацыйнымі ўладамі.

У 1924 г. рэдактара „Крыніцы“ спаткаў першы суд за тры неканфіскаваныя нумары. У гэтым-жа годзе былі так-жа чатыры канфіскаты.

Год 1925 прынёс „Крыніцы“ пяць канфіскац і пракурорскі загад аб спыненні яе. Такім чынам „Крыніца“, на дзевятым годзе свайго існаваньня, памерла не сваёй смерцю. Замест яе, 20.IX.25 г. пачала выходзіць „Беларуская Крыніца“, з якім назовам яна існуе і сьняня. Ясна, што зьмена гэта была чыста фармальнай і што фактычна існавала далей і існуе сьняня тая-ж „Крыніца“.

Рэдактар „Крыніцы“ Б. Туронак ад 1923 г. да другой паловы 1925 г. меў за „Крыніцу“ дзiesiąт судовых спраў, за якія быў асуджаны на тры месяцы вастрогу з стрыманьнем кары на пяць гадоў. Рэдактар аднак турмы скаштаваў, бо нешта месяц сядзеў да суду. Мела так-жа рэдакцыя за гэты час ня мала грашовых штрафаў.

Год 1926 для „Бел. Крыніцы“ гэта час ідэалёгічнага шуканьня, час абновы таго кірунку, якому яна служыла. У выніку гэтага шуканьня на бачынах „Бел. Крыніцы“ паявілася новая праграма БХД, адноўленая, перадуманая і памагчымаьці датарнаванля да вымагаў часу і да патрэб беларускага народу. Першая праграма БХД, менская, з 1920 г., шмат у чым ужо вымагала паправак, якія ў 1926 г. на бачынах „Бел. Крыніцы“ і былі дакананы. Год гэты прайшоў без канфіскац.

Год 1927 для „Бел. Крыніцы“ прайшоў так-жа без канфіскац. „Бел. Крыніца“ з гэта-

Падгатоўка да Царкоўнага Сабору і Беларусы.

Ужо некалькі гадоў гідзецца падгатоўка да Царкоўнага Сабору ў Польшчы, які мае, як цьвердзяць царкўныя дзеячы, угадкаваць рэлігійнае жыцьцё праваслаўнага насельніцтва гад Польшчы.

Цьвердзяць, што Сабар мае ўпарадкаваць рэлігійнае жыцьцё праваслаўнага насельніцтва пад Польшчай, гадцьвердзяць, што гэнае жыцьцё не ўпарадку. І сапраўды. Прыкладам рэлігійнае жыцьцё праваслаўных беларусаў у Зах. Беларусі, дык сусім не ўпарадку.

На тэрыторыі Зах. Беларусі, якая падзелена на тры праваслаўныя епархіі, нагуляваўся рэлігі ў шклях, прспаведзі ў царквах і ўсё царкўнае жыцьцё адбываецца толькі перасейску. Слітам, як бы тут расейскі народ і расейская краіна. А тымчасам тут насельніцтва ў абсалютнай большасьці беларускае і край гэта не расейскі, а беларускі.

Якія-ж плады гэтага місіянерства расейшчыны праз Царкву на Беларусі? Вельмі сумныя. Побач з афіцыйным хрысьціянствам, упэўненым у нас у праваслаўнай Царкве расейшчынай, шырыцца, асабліва апошнімі гадамі, бязлікая сьвэрра, ськтанства, зьгасае мэралінасьць і пашырэнца распушта.

Якія-ж мэры супроць гэтага прымае расейскае ў нас духавенства і што супроць гэтага робіць? А тое самае рбіць, што рабіла і за часоў расейскага царства. „Пабжнн“ меліцца ў амаль пустых царквах і стараецца дэманстраваць сьва дэяльнсьць да польскай дзяржаўнай улады, як калісь дэманстравала верападданасьць расейскаму цару. У гэтым блізу і заключаецца ўся душпастырская праца духаўніка расейца сярод беларусаў. Ня лепш дбаюць аб сваю беларускую паству і кіраўнікі праваслаўнага рэлігійнага жыцьця на нашых землях—эпіскапы расейцы і расейскае кіраўніцтва аўтакафальнай Царквы ў Польшчы.

Незважаючы на чысьленныя розьніцы роду просьбы праваслаўнага беларускага грамадзянства ў справе гэтага рэлігійнага бязладзьдзя, на просьбы і дамаганьні беларусаў слова Бжыга да народу ў ріднай мове, пабеларуску, як спосаб дзеля лепшага

пазнаваньня і зразумевьня народам навукі Хрыстовай, духўныя ўлады маўчаць і ўспрыста трымзюцца ў царкўным жыцьці на беларускіх землях расейшчыны.

Усе гэтыя недамаганьні хворага духова праваслаўнага арганізму, паводле сьлі ў царкўных дзеячоў і расейскіх царкўных публіцыстаў, мае пудува вылячыць Царкўны Сабар, скліканьне якога цалком залежае ад гэтых-жа кіраўнікоў Царквы і міністра веравывавьняў. Але дапусцім, што Сабар будзе скліканы і гэтага треба спадзяецца, бо падгатоўка да Сабору гідзецца і прадсьб рныя камісіі прапуюць.

Праца прадсаворных камісіяў палягае ва тым, каб падгатаваць матэрыял да разгляду на Саворы. А матэрыял гэты, абяты прадсаворнымі камісіямі, выгядае всь так: 1) палітэленне ў народзе зразумевьня навукі Царквы, 2) падвышэце мэралінасьці ў народзе, 3) падвышэце аўторытэту духавенства і 4) змаганьне з рэлігійнай аблудай.

Як спосабы рэалізацыі гэтых постулатаў, прадсаворныя камісіі прапуюць: узнаўленьне лучнасьці між веруючымі, урачуння набажэвсьці, азьвяжэньне вярочных з дэмамі гьры, крытыка матэрыялістычных тэорыяў, выдавецтва брашурак і здовзаў супроць азізму і ськтанства, выдавецтва царкўнай штодзёнай газэты для народу і зьмена спосабу матэрыяльнага забяспечэньня духавенства, які-б унезадежніў духавенства ад народу ў сэнсе матэрыяльным.

Як мае праводзіцца гэтае ўзнаўленьне лучнасьці між веруючымі, як мае быць тлумачана веруючым навука Царквы, ці ў ріднай мове народу ці ў якой іншай, як маюць быць выдаваны агітацыйныя брашуры, адзавы, а асабліва штодзёная газэта, перасейску, паўкраінску, ці пабеларуску, або можа папольску—вічэга не гаворыцца, над гэтай справай прадсаворныя камісіі моўчкі перахдзяць да далейшага парадку дня. Словам, у гэтай справе прадсаворныя камісіі ўважаюць, што „ўсё ўпарадку“ і павінна астацца ўсё пастарому, бо ў праваслаўі павінен быць „рускі дух“, а ў Царкве мусіць „пахуць Русію“.

Дык дзе ж заўва і дзе пэўнасьць, што Сабар гідзець недамаганьні хворага духо-

га году, пасля абновы БХД, адзначаецца большай ідэалёгічнай яснасьцяй у галіне грамадзка-палітычнай, эканамічнай і культурна-рэлігійнай.

Год 1928 прынёс „Бел. Кр.“ неспадзеўкі аж сем канфіскац і ў сьнежні месяцы ведамую забарону арцьб. Ялбжыкоўскага каталіком чытаць яе. Забарона гэта аднак „Бел. Кр.“ не пашкодзіла, бо кожнаму было ясна, што загад гэны паходзіў з матываў палітычных і што з чыстым сумленьнем каталік можа да яго не стасавацца. Так яно і сталася.

Ад 1929 г. да нашых часоў „Беларуская Крыніца“, перажыўшы за чатыры гады пятаццаць канфіскац, (а рэдактар яе Я. Пазыняк перанес на сваім карку больш дзiesiąтка судовых спраў), разьвіваецца даволі памысна далей.

Усіх канфіскац да сьгонняшняга дня „Крыніца“ мела 32. Усе яны дакананы польскімі ўладамі.

У пэрыодзе Пецярбурскім, Менскім і ў першых гадох пэрыоду Віленскага „Крыніца“ мела характар пераважна каталіцкі. Ад 1926 г., ад ідэалёгічнай абновы БХД, „Бел. Крыніца“ прыняла характар агульна народны і агульна

хрысьціянскі, служачы інтарэсам грамадзкім эканамічным і культурна-рэлігійным беларусаў як каталікоў, так і праваслаўных. Дзеля гэтага „Бел. Крыніца“ апошнімі гадамі пачала друкавацца і лацінкай і грамадзкай, абслужваючы аднолькава і каталікоў і праваслаўных.

І так, сьняня мінула 15 гадоў існаваньня „Крыніцы“ і яе адраджэнскай працы на беларускай ніве.

У першым нумары „Крыніцы“ 1917 г., у зацемцы ад Рэдакцыі, між іншым пісалася— „Пачынаем ад малога, каб расьці, пачынаем невялічкай сьлюзой, выплываючай з крыніцы, каб заўсёды плыць“.

Гэтыя намеры і пажаданьні першых выдаўцоў і рэдактароў „Крыніцы“, як бачым, споўніліся— сьняня „Крыніца“ сьвяткуе свае 15-ыя ўгодкі.

Дай-жа Божа, каб „Беларуская Крыніца“ плыла і далей, як дагэтуль—была ажыўчаю расіцай для беларускага народу—дзеля яго разьвіцьця духовага і дабрабыту матэрыяльнага на народных, самастойных падставах.

Камо грядеши?

(Аб Т-ве Беларускае Школы).

У Інфармацыйным Бюлетэні Т. Б. Ш. (Вільня 28 верасня 1932 г.) мы знаходзім цікавую інфармацыю аб дзейнасці Т-ва Беларускае Школы ў Беластоцкім вобласце, асабліва аб тым, што гурткі Т. Б. Ш. самастойна адбываюць канферэнцыі з прадстаўнікамі польскай дзяржаўнай адміністрацыі ў плошчы аб'яднання і супрацоўніцтва з польскімі „грамадскімі“ арганізацыямі, прыкладам, з польскай арганізацыяй „Młodzieży Wiejskiej“. Яшчэ больш цікавыя гэта інфармацыя тым, што і цэнтральныя ўлады Т. Б. Ш. прызналі гэта канферэнцыі ўправаў гурткоў Т. Б. Ш. з прадстаўнікамі дзяржаўнай адміністрацыі за правільныя і наказы, што „гурткі Т. Б. Ш. ня могуць ухіляцца ад канферэнцыяў, скліканых прадстаўнікамі (дзяржаўна-адміністрацыйнай—рэд.) улады.“

Каб ня былі гэтыя радкі праўды галаслоўнымі, перадрукоўваем факты з „Бюлетэню Т. Б. Ш.“

Пісьмо з Беластоцкага ваяводства да Галоўнай Управы Т. Б. Ш.
(30. VII. 1932).

„У часе апошніх некалькіх месяцаў прадстаўнікі ўлады агульнай адміністрацыі адбылі рад канферэнцыяў беспасярэдня з управамі паасобных гурткоў Таварыства Беларускай Школы ў беластоцкім і ваўкавыскім паветах. На гэтых канферэнцыях былі абгавараны справы ізаляцыі гурткоў Таварыства ад уплываў разбуральных і неадказных элементаў і супрацоўніцтва гэтых гурткоў з вядучымі пазытыўную для дзяр-

ва беларускага арганізму і ўвармуе наша рэлігійнае жыццё? Хіба толькі вера ў чуд. Але цуды не адраджаюцца на затрэбаванне. Дык мы хочам разглядаць гэту справу так, як яна прадстаўляецца. А прадстаўляецца яна так, што калі йшчэ прад Саборам не наступіць змена ўнутры царкоўнай палітыкі, дык беларусам ад Царкоўнага Сабору спадзявацца няма чаго, бо Сабор, які падгатаўляецца расейскім духавенствам, прывыклым праваслаўныя народы ўважаць „русокамі“, а праваслаўе—верай, рускога нар да,“ патрэб нашага народу не заўважаюць і пройдзе над імі да парадку дэнага: — калі не закрэпіць ў нас у жыцці расейшчыны, дык завядзе польшчыну.

Крывіч.

жавы дзейнасць польскімі грамадскімі арганізацыямі, якія ўрэшце статутавымі мэтай ёць зродна Таварыству Беларускай Школы.

„Вынікі гэтых канферэнцый настолькі задавальнялі ўладу агульнай адміністрацыі, што ўправы названых гурткоў ня толькі выразілі поўную гатоўнасць паборвання на грунце Т. Б. Ш. уплываў неадказных чыньнікаў і супрацоўніцтва з польскімі грамадскімі арганізацыямі, але нават падкрэслілі жыццё на іх думцы канфліктабельна гэтага для Таварыства.

„Зусім ішае ў гэтым пытанні становішча заява Акружнай Управы ТБШ ў Беластоку, якая, як сьведчыць яе пісьмо да Управаў Гурткоў Вокругу з дня 13. IV. (ліста 13. VI?—рэд.) г. г. № 89, на паседжанні дня 12 чэрвеня г. г. прыняла пастанову, забараняючую Гурткам Таварыства супрацоўніцтва з польскімі грамадскімі арганізацыямі і забараняючую тым-жа гурткам браць удзел без яе згоды ў канферэнцыях, скліканых уладамі агульнай адміністрацыі...“

„Прыняўшы пад увагу, што Акружная управа ТБШ у Беластоку дапусцілася ў гэтым выпадку паважных статутавых адхіленняў і выступіла проціпраўна ўгрунтаваных пачынаў уладаў агульнай адміністрацыі, Ваяводзкі Урад, на падставе 34 арт. Тымчасовых Правілаў аб арганізацыях і саюзах, просіць Галоўную Управу ўхіліць пастанову Акружнай Управы ТБШ у Беластоку з дня 12 чэрвеня г. г. у цэлым і завесіць гэтую управу ў працы.“

„У сувязі з стэрчымся палажэннем было склікана 16. VIII паседжанне Галоўнай Управы ТБШ, якая прыняла цэлы рад пастаноў раз'ясняючых сваё погляды на гэту справу і выслала 23. VIII дэлегацыю ў Беластоцкае ваяводства ў складзе: старшыні Галоўнай Управы Т. Б. Ш. Ф. Стэцкевіча, сябры Галоўнай Управы М. Марцінчыка і старшыні Беларускай Акружнай Управы Я. Грэся.

„Дэлегацыя, як падае „Бюлетэнь“—раз'віла падрабязней сваё становішча ў справе супрацоўніцтва Т-ва з польскімі грамадскімі арганізацыямі і адношэнне Галоўнай Управы да Беларускай Акружнай Управы ў сувязі з паставай яе, як у памянёнай справе, так і ў справе канферэнцыяў з гурткамі ТБШ, скліканых уладамі.“

„Прадстаўнік ваяводзкай ўлады, заступнік Начальніка Аддзелу Публічнай Вяс-

печнасці п. Высокінскі зазначыў, што супрацоўніцтва зьяўляецца прапагандай, а ня ёць загадам улады. Улада вымагае толькі каб арганізацыі Т-ва не вялі агітацый проці польскіх арганізацыяў, з чым дэлегацыя згадзілася.“

Пры гэтым, як падае той-жа „Бюлетэнь“—„Дэлегацыя запрапачавала склікаць Акружны з'езд дэлегацыяў новай Управы ўвогуле, пасля заканчэння палічных работ.“

„У той-жа дзень, піша „Бюлетэнь“, адбылося паседжанне Беларускай Акружнай Управы з удзелам прадстаўнікоў Галоўнай Управы Стэцкевіча і Марцінчыка, на яком прынята наступная пастава:

„Акружная Управа ў Беластоку на сваім паседжанні з дня 23. VIII 1932 г. азнаёміўшыся з пісьмом Беларускага Ваяводства ў Галоўную Управу ТБШ з дня 30. VII. 1932 г. № 2858/32, пратаколам паседжання Галоўнае Управы з дня 16 жніўня г. г. і адказам Беларускаму Ваяводству Галоўнай Управы ТБШ з дня 20. VIII 32 г. а таксама выслушаўшы справаздачу сябраў Галоўнае Управы Ф. Стэцкевіча і М. Марцінчыка і старшыні Акр. Управы у Беластоку Я. Грэся з інтэрв'ю ў Беларускай Ваяводстве дня 23. VIII. 32 г. у сувязі з паставай Беларускае Акружнае Управы з дня 12. VI г. г. у справе супрацоўніцтва гурткоў ТБШ з польскімі грамадскімі арганізацыямі і брання ўдзелу ў канферэнцыях сябрамі гурткоў з прадстаўнікамі ўраду—пастаўлена прызнаць, што гурткі ТБШ ня могуць ухіляцца ад канферэнцыяў, скліканых прадстаўнікамі ўлады.“

Пасля гэтых гутарак дэлегацыі ТБШ з прадстаўнікамі Беларускай ваяводзкай адміністрацыі і канферэнцыяў управаў гурткоў ТБШ з прадстаўнікамі дзяржаўнай адміністрацыйнай ўлады, як даведваемся, вядзецца цяпер у Беларускай вобласце падгатоўка да акружнага з'езду ТБШ, які мае хутка адбыцца, пэўна ж не без паразумнення з ваяводзкімі ўладамі.

Якія рэзультаты будуць гэтых гутарак і канферэнцыяў—пакажа гэты з'езд.

п—к.

Мала прачытаць газету самому:

т р э б а

яе прачытаць сабраным суседзям разам!

В. Багдановіч:

„К сонцу душой!“

Крытычны нарыс творчасці Я. Купалы з пункту гледжання характэра і мастацтва.

(У 50-тыя ўгодкі нарадзінаў паэта
25. VI. 1882—25. VI. 1932). (3)

IV.

Вонкавая форма творства Я. Купалы, як найбольш выразная асаблівасць ягонай паэзіі.

Ад ідэйнай старані творчасці Купалы прайшоў да яе формы.

Макоім Гарэцкі ў сваёй „Гісторыі Белар. Літэратуры“ гавора аб Яацы Купале, што „лірыка яго больш музыкальная, чымся плястычная“. За ім гэта паўтараюць і шмат іншых беларускіх крытыкаў Купалы. Але гэты прыгавор мне здаецца нейкім дзіўным непаразуменнем. Наадварот—Я. Купала менш за ўсе музыка у сваёй паэзіі, а перад усім ён ёсць маляр, а яшчэ ярней—скульптар. Вобразы яго, як і параўнанні не адзначаюцца навізнай, грава ў яго „як дыван“, калам „шэпчуцца“, думы „як хмары“, раса „як брыльянты“, „ноч спавівае туманам зямлю“ і г. д. Але гэтыя абразы з'яўляюцца яркія, выпуклыя, пачынаючы ад ягонага якога-небудзь камічнага Юрка, ці Свата, ці двух сваякоў за чаркамі і канчаючы надзвычай шпяхотнымі, поўнымі павагі і сьвядомасці сваёй годнасці гусляра у „Кургане.“ І ня

толькі ў сваім эпасе, ці у драме, але і ў лірыцы, якая зьяўляецца сапраўднай стыхіяй Купалы, ён заўсёды рысуе, ці як бы вырэзвае нам вобраз за вобразам, стараючыся імі перадаць нам тую настрой, якія ахопліваюць яго душу. Дужа часта пры гэтым Купала карыстае з „гукавага опасабу“ перадачы уражання, што здаецца і зьяўляецца прычынай легенды аб музыкальнасці яго вершаў. Вось напрыклад як рысуецца ў яго гадзіньнік:

Так—не—так—не
Загарак гамоне,
Так—не—так—не
Учора й сягоння.
Так—не—так—не
і г. д.

А вось як касец б'е касу:

Стук—стук малаток,
Кляпі касу, мужычок
Кляпі востравыя сваю
А я песеньку сыяю:
Гоп, гоп, гоп...

На падобны манер у яго малююцца і шавец і пастыр з трубой („тру—тру“). А вось як і сам Купала окрыіць перкам:

Змачу перка ў атрамэнту
Ды як чыркну на пашеры:
Крэнту-мэнту, кренту-мэнту
і г. д.

Музыкальнасцю мы называем асобнае, выдатнае дабрагучча вершаў, дзе і словы і гукі слоў, самі сабой, часта паміма волі паэта, складаюцца так графічна, што самае ўжо оплячэнне гэтых гукаў лашчыць нашае вуха і сваім дабрагуччам і рытмам дае нам асобнае эстэтычнае задавальненне. Але-ж усе гэтыя прыклады спробаў Купа-

лы гукамі перадаць пэўны абраз ёсць простае гуканасьлядаванне (звукопадражанне) Мы ведаем і напэўна многі хто з нас бачыў людзей, якія дужа ўмела перадаюць розныя гукі жыцця, ці машыны, напрыклад: як брэша сабака, як вядзе курну кот, як гудзіць пчола, ці камар, як шыпіць грамафон, але такія людзі ня ёсць музыкі, хоць іхныя вобразы і дужа выразныя і выпуклыя.

Так і ў Я. Купалы, — наогул яго вобразы заўсёды ясныя, выразныя, рэальныя. На сваёй плястычнасці яны часта мімаволі напамінаюць той прымітыўны, найўны рэалізм, які мы часта спатыкаем у клясычных паэмах („Іліадэ“, „Одысэі“) гдзе падрабязна апісваецца кожная рэч, кожны рух сценкі (які быў шлем, ці шчыт у Гектара, ці ложка ў Одысэя; як лілася кроў з горла забітага, як ён корчыўся, як „дрыгалі нагамі“ слугі Одысэя, якіх ён вешаў за распусту і г. д.). У Я. Купалы часта гэта рэльефнасць здаецца ўжо і лішняю, бо ішны раз даходзе да нейкай грубаватасці і нават збіваньня на прозу:

Трэба вам трэба перш-на-перш хлеба,
Хлеба каб стала на цэленькі год,
Дроўцаў палена, конікам сена,
Капейку якую сабе на зварот.

Ці вось яшчэ ярчэйшы прыклад:

Пан за тваю працу
Нібы то й заплаце.
Знай плату за плату
Зьбярэш з ей багацьце
За гадзін семнаццаць
Трудоў ў дзень нязвычайнае
Выйдзе грошаў дваццаць
Або й таго меней.

3 беларускага жыцця.

Суд над рэд. „Бел. Крыніцы“. Дзя 15.IX с. г. адбыўся суд над рэд. „Б. Крыніцы“ па канфіскацыі № 20 з дня 22.V.1932 г., за стацьці: „Што нас дзеліць?“, „Таварыства Беларускай Школы“ і „Шануйма нашу родную мову“. У гэтай справе суд рэд. Пазыняка апраўдаў. Чаговы суд, па канфіскацыі № 42 з дня 25.XII.1931 г., за стацьці: „Нарады Зьезду прадстаўнікоў Беларускай Хрысьціянскай Дэмакратыі“, „Перамога“ (з студэнскага жыцця) і „Аб нашым жыцці“, адбудзецца 15 г. м. — Наступны суд гатуецца ў Вядэйскім павеце, дзе гарадзкі суд дапрашвае 11 г. м. сьведкаў на абвінавачаньне рэдактара нашай газеты.

„Царква і Народ“. Даведваемся, што ў хуткім часе мае выйсьці наступны (другі) нумар беларускай праваслаўнай часопісі „Царква і Народ“.

„Бюлетэнь Т-ва Беларускай Школы“. Гэтымі днямі выйшаў з друку другі чарговы (як адвадзіўка) фармацыйны Бюлетэнь Т-ва Б. Ш. Змест багаты, а яшчэ больш цікавы.

Вызначэньне суду над б. паслом Б. Тарашкевічам. Як даведваемся, суд над б. паслом Бр. Тарашкевічам у Віленскім Акружным судзе вызначаны на 28 лістапада с. г. У гэтым працэсе будуць судзіць разам з Тарашкевічам 5—6 юнакоў, б. вучняў Віленскай Беларускай Гімназіі.

БЕЛАРУСЫ Ў ЛАТВІІ.

Ліквідацыя беларускай гімназіі ў Дзвінску. З пачаткам сьлетняга 1932-33 школьнага году, латыскі міністр асьветы Кевіньш пачаў ліквідаваць беларускую гімназію ў Дзвінску. Сьлёта зачыніў і клясу і гэтак год на год мае зьліквідаваць яе цалком.

Характэрна, што латыскі ўрад робіць з беларускай гімназіі ў Дзвінску тое самае, што польскія ўлады зрабілі з беларускімі гімназіямі ў Вільні і Наваградку — адкрывае пры латыскай гімназіі беларускія паралельныя клясы.

Супроць гэтага гвалту міністра Кевіньша над беларускай меншасцю ў Латвіі выступілі з пратэстам, праўнай дарогай, бацькі пакрыўджаных міністрам Кевіньшам дзяцей, якія ў ліку 32 былі прыняты ў І клясу гімназіі, а цяпер асталіся на вуліцы без школы і Т-ва Беларускай Вучыцеляў у Латвіі. Да гэтай справы яшчэ вернемся ў наступным нумары.

Гэтыя прыклады больш падобныя да нейкіх грашовых разрахункаў, чымся да паэтычных твораў, — так іншы раз нават і шкодзіць пекнасьці твораў Купалы яго лішняя імкненьне найбольш сьцісла і выразна прадставіць сваю думку.

Прыкладаў такой нейкай прэзэнтывацыі, ці нават грубаватасьці, пры адначаснай выразнасьці можна падаць дужа многа. Мясц у яго сьведзіць, „як лясіла у пава“, ці „як дэюрка у сярмязе“, літары на паперы стаць „як быкі“ і г. д. А воў як гавораць памж сабой лапаць з ботам:

Раз прытычкі лапцю бот
Сыпаць стаў як з жмені:
Я — павага! — кажа ён,
А ты што? — Дрэнь — дрэняй.
Яму-ж лапаць: эй пакінь
Так хлусьціці ласа.
Я хоць дрэнь ды толькі з лок,
А ты — злуплен з мяса!

Трэба заўважыць, што гэтыя прыклады ўсе ўзяты з першых зборнікаў Купалы, з „Жалейкі“ і „Гуслярка“. З часам, асабліва калі Я. Купала бліжэй пазнаёміўся з лепшымі расейскімі паэтамі, ды якраз яшчэ ў час найвялікшага захапленьня іх праблемай вонкавай формы, верш яго надзвычай налешчыўся. Ён набывае і багацьця формы, а нават і тое, што мы заўсёды музыкальнасьцю.

Такія вершы, як „Нашай ніве“, „Курган“, „Песьня сонцу“, „Сонца“, „Жыя“ і другія, нават большасьць яго вершаў з зборніку „Шляхам жыцця“, асабліва з тых аддзелаў, якія азаглаўлены „Па межах родных“, „Для яе“ зьяўляюцца шэдэўрамі паэтычнага мастацтва нават з усіх бакў, ня выключачы і музыкальнасьці.

3 украінскага жыцця.

Жалаба ў Лігу Народаў. Газеты паведаюць, што ў Жэневу на цяперашнюю сесію Лігі Народаў выехала украінская дэлегацыя на чале з пасл. Мленай Рудніцкай, якая падасць жалабу на аднаго з пастаўшых між украінскім насельніцтвам і польскай адміністрацыйнай уладай на Вільні.

3 Польшчы.

Дзяржаўныя даходы змяншаюцца. Статыстыка дзяржаўнага камітэту падае, што ў жніўні с. г. дзяржаўныя даходы вынілі — 121 418 000 зл. У жніўні міну. году — 143 298 000 зл.

Б-спасрэдня падаткі ў жніўні с. г. далі — 32 855 000 зл., у міну. годзе — 42 464 000 зл. Павялічыліся даходы з падаткаў пасрэдных — гэрб выні і акцызныя аплаты.

1 400 гаспадарак на ліцытацыі. Варшаўскае „Товариство Кредитово Земское“ выставіла на ліцытацыю за даўгі аж 1400 земляробскіх гаспадарак. Цікавае зьвестка, што між выстаўленымі на ліцытацыю гаспадаркамі даўгі вельмі малыя, бо толькі па некалькісот зл. Гэта паказвае, як вялікі крызіс у польскім земляробстве.

3 заганіцы.

Ліга Народаў у Эўропе і ў Азіі. Эўрапейская Ліга народаў, ці лепш назваць Лігу дзяржаў, у Жэневе пачала гэтым дням свае нарады. На гэтай сесіі Лігі прызначаны правы ўчасьця ў Радзе Лігі Народаў і Польшчы.

У далейшых нарадах гэтай сесіі Лігі трэба спадзявацца, што яна будзе ратаваць свой аўтарытэт, у справе падзеяў на Далё-

„Беларуская Школа ў Латвіі“ — папулярна навуковы, пэдагагічны і літаратурна-грамадзкі штомесячнік. Рыга, верасень 1932 г. № 4 (14) — выйшаў з друку вельмі багаты і цікавы зместам.

„Беларускае Навукова-Крэдаўчае Т-ва“. Як пачае „Б. Ш. ў Латвіі“ гэнае крэдаўчае т-ва адкрывае свае аддзелы ў Дзвінску і Люцыне.

„Дзесяць гадоў беларускай школы ў Латвіі“. Пад такім загалоўкам друкуецца і мае выйсьці зборнік працаў аб дзесяцігадовай працы беларускага грамадзянства над разьвіцьцём беларускага школьніцтва ў Латвіі.

Калі мы вышэй адзначылі, што вершы Я. Купалы менш музыкальныя, чым плястычныя, гэтым мы яму не адмаўлялі зусім музыкальнасьці. Зразумела, што ў такога мастака слова, як Купала, павінна знайсціся ня мала твораў, якія можна адзначыць і гэтай якасьцю. Але тое, што ён часта дапускае; нарушэньне гэтага вымаганьня, паказвае, што музыкальнасьць ня ёсьць стыхія яго творчасці, але толькі выпадковае яе зьявішча, якога ён дасягае ў асобных прыкладах толькі тады, калі творчасць яго падмаецца на найвышэйшым ступені; так што з гэтага боку ён многа ўступае творчасці такіх сваіх сяброў, як Я. К. Ласі і М. Багдановіч. З боку ж выразнасьці і рэльефнасьці вобразаў, яркасьці эпітэтаў, сярод беларускіх паэтаў роўнага яму няма.

Вышэй былі тут названы назовы некалькіх вершаў Купалы з тых, якія я ўважаю за найлепшыя. Большасьць іх добра ўсім ведама і было-б дарэмна тут цытаваць іх, але не магу ўстрымацца прывесці цалком хоць адзін, каб на самым прыкладзе адзначыць тую асаблівасьць яго творчасці, аб якіх мы гаварылі вышэй. Прачытаем яго верш „Жыя“:

Як сама царыца
Ў залатой кароне
Ідзе яна ў вяночку
Паміж сьвёлных гоняў
З каласкоў вяночак —
Моладасьці сьведка —
Па ёй зіхаціцца,
Як у садзе кветка.
На грудзях шчаслівых
Капітанок ружовы,
У рупе сярпчак
Зублены, сталёвы.

кім Усходзе — справа Манджурні, — дэ-гвалт Японіі паважна пагражае і эўрапейскаму супакою. Але вось бяда, што Японія з аўтарытэтам эўрапейскай Лігі Народаў ня оусім лічыцца і падае свае вымагі ў пэту Лігу толькі на зацверджаньне, а каб прымусяць эўрапейскую Лігу прызнаць свае гвалты міжнародна праўнымі, пагражае выступленьнем з гэтай Лігі ды не паддацца ніякаму яе аўтарытэту. Мала гэтага, Японія, на выпадак прайгрышу ў Жэневе, залучае і пачала арганізаваць такую ж Лігу Народаў у Азіі, з азіяцкіх дзяржаў, у якую старэцца ўцягнуць і савецкую Расю. Словам, жэнеўская старушка Ліга Народаў перажывае цяпер цяжкія часы свайго азімінага (малакроўнага) жыцця. А „прарокі“ вяршчуць ёй блізкі канец.

Адзін выданым англіска публіцыст, Стід, які цяпер публікуе ў Жэневе і прыглядаецца да старацкіх рухаў Лігі, піша ў гэтых газэтах так: Ліга Народаў апынулася ў цяжкім палажэньні. Калі канфілікт на Далёкім Усходзе Ліга разаршыць разумна, то яна сама і яе разаружаныя канфэрэнцыі будучы існаваць далей. Калі-ж гэтага канфілікту не разаршыць, дык дні існаваньня Лігі Народаў і яе разаружаных канфэрэнцыяў палічаны да канца сьлетняга году. Словам, найбольш важны падзеі, пагражаючыя эўрапейскаму „правапарадку“, адбываюцца цяпер на Далёкім Усходзе.

Манджурныя толькі што нарадзілася, а ўжо гразіць. Нарадзіўшыся пры помачы Японіі „незалежна“ Манджурныя разаслала ўжо рэзным дзяржавамі ноты, у якіх трэбуе, каб прызналі яе, Манджурныя, незалежнай дзяржавай і то не пазьней, як у працягу паўгоду часу. У праціўным выпадку манджурскі ўрад гразіць тым дзяржавам, што яны згубяць тую права ў Манджурні, якія яны маюць там на падставе дагавораў з Кітаем.

Польскія газэты паведаюць, што манджурскі ўрад стараецца прызнаць Манджурні так-жа і Польшчай. У гэтай справе манджурскі ўрад называе зносіны з польскім кіноулам у Харбіне.

Гэты крок манджурскага ўраду выклікаў вялікае зацікаўленьне амерыканскага ўраду, які з свайго боку намераны так-жа зьявіцца да сільнейшых дзяржаў, асабліва эўрапейскіх, і пачаць з імі перагаворы ў справе супольнага пратэсту проці пагрозы японскага гадунца — маладой Манджурні.

Японскія ваенныя караблі на кітайскіх водах — у Кантоне. Прад кітайскім

Вецер абнімае
Стан яе дзявочы,
С іда ёй цалуе
Шню, твар і вочы.

Каласкі хінуцца
П-рад ёй паклонна,
Дзівіцца і група
На мяжы зялёнай.

А яна — царыца,
Восела, шчасліва
Карауе песьняй
Залатое жыта.

Сьмела ідзе у сонцы,
Усё сама як сонца,
Гэта жнейка наша
У нашай старонцы!

Вобраз намалеваны нашым мастаком такі яркі, такі сонечны, такі выразны і выпуклы, і разам такі просты і ясны, што паэт нават сам як-бы зьдзіўляўся яго яснасьці, як-бы зьняцёўку для самога сябе пазнаў у сваім вобразе свайго роднаго:

Гэта-ж жнейка наша
У нашай старонцы!

Вершы і словы ў гэтым творы коначна так гладка, так плаўна, так мякка, што тут Янка Купала і апраўды дасягае высокай музыкальнасьці. І побач з такімі вершамі ня рэдка ў яго спаткаць можна і гэтакія:

„Пан справіць гутыня дажынкы
За пот-роў сьлёзы водкі дасьць“,

якія нават ня лёгка і выгаварыць. Ці:
„У тваіх руках слава і доля“,
гдз нават варта толькі пераставіць два словы (у руках тваіх слава і доля), як ужо верш робіцца больш дабрагучны. Вуха Янкі Купа-

